

ÖVERBEFÄLHAVAREN

Överbefälhavaren och Olle Neckman på Högkvarteret.
Foto: Märten Granberg

Vi träffar Överbefälhavaren general Micael Bydén på Högkvarteret

Dagens omvärldsutveckling har inneburit mycket stora förändringar kring synen på Försvarsmakten och den framtida Försvarsmaktens utseende och roll i vårt samhälle. Den tydligaste förändringen är onekligen återgången till ett mer uttalat nationellt försvar. De mer synbara effekterna på Försvarsmakten kanske fortfarande finns inom planering och tänkbar utveckling. Det handgripliga startskottet för den stora förändringen kommer i ett nytt försvarsbeslut 2020. Förändringen i vår omvärld är påtaglig och hotbilden börjar allt mer likna kalla krigets men förutsättningarna och den militära verkligheten är väldigt annorlunda.

Vi har fortlöpande i Kustjägaren redovisat arbetet med att ta fram underlag till en ny Försvarsmakt och även de tankar som kan finnas på den beslutsfattande politiska nivån. Trots ett märkligt parlamentariskt läge råder det en relativt stor samsyn i försvarsfrågan men det betyder inte att resultatet är självklart. För oss som betraktar denna process lite utifrån med ett stort intresse för det allvar som finns i behovet att säkra vår rätt att leva i fred och frihet blir det nästan som ett bra schackparti på högsta nivå fast det faktiskt i grunden handlar om mycket större saker. Det finns en mängd underlag som amfibiestudien, marinplanen och liknande stu-

dier från flygvapnet och armén. Allt detta har bakats samman i Försvarsmaktens perspektivstudie. Den ska processas i den politiska kvarnen där nya parametrar i denna komplicerade matris kommer att påverka resultatet och då inte minst ekonomiska faktorer. Nu är det väl inte så mycket att orda om eftersom det är en del av demokratins spelregler.

Vårt samtal med Överbefälhavaren rör främst två infallsvinklar – Försvarsmaktens roll och uppdrag i samhället (totalförsvaret) och utvecklingen av det militära försvaret. Här återger vi samtalet med general Micael Bydén.

Försvarsmaktens roll i samhället och utveckling av totalförsvaret

Det går inte att undgå att när det händer olyckor eller katastrofer ställer gemene man stora krav på Försvarsmakten. Hur ser ÖB och Försvarsmakten på sina möjligheter och sin roll?

General Micael Bydén menar att man får ta det formella uppdraget som utgångspunkt - vad är det vi ska göra? Det tydligaste exemplet är från i somras där det ställdes stora krav på Försvarsmakten och det ska det göras! Det handlar då om vilket lagstöd som är grunden för Försvarsmaktens medverkan. Här handlar det om lagen om skydd mot olyckor där Försvarsmakten har en skyldighet som myndighet att delta. Det vi gör

Överbefälhavare Micael Bydén i samtal med samverkansbefäl ur hemvärnet vid norra begränsningslinjen i Särna.
Foto: Mats Nyström/Försvarmakten.

är att i första hand ta in Hemvärnet som mycket snabbt kan vara på plats med personal och resurser. Så blev det också även om den mediala bilden till att börja med gav ett annat intryck. Det blev som exempel en rubrik i media som inledningsvis sade att - "Sverige brinner men Försvarmakten har semester". Verkligheten var den att de som var på plats, redan i inledningsskedet, i stor omfattning kom från Försvarmaktens frivilligverksamhet och från Hemvärnet. Det glömdes bort eller också var det inget man ville prata om. Det som kanske mest bidrog till mediabilden var helikoptrarna och där har Försvarmakten egentligen ingen särskild beredskap för bränder men vi har ändå tagit initiativ för att kunna vara beredda eftersom vi vet att det kommer att inträffa. Det betyder att vi har utrustning till en viss nivå och vi har några besättningar som är utbildade för brandbekämpning men vi ställer dem inte i beredskap eftersom vi inte, som sagts, har den uppgiften. Det som hände var att jag som överbefälhavare direkt vädjade till Helikopterflottiljen att använda de larmlistor de har och återkalla besättningarna från ledighet för att jobba trots semester - och då kommer folk. Det var ingen kommanderad insats för det behövdes inte utan inom en mycket kort tidsrymd var de helikopterresurser vi kan bidra med på plats i arbetet med att bekämpa bränderna.

Försvarmaktens uppdrag med tonvikt på totalförsvaret

Generellt sätt är Försvarmaktens uppdrag just nu inom ramen för det försvarsbeslut som är bekräftat i inriktningsbeslutet indelat i tre delar:

1. Öka operativ förmåga - den militära förmågan på bredd ska utvecklas och bli bättre
2. De internationella samarbetena ska breddas och fördjupas
3. Och inte minst - utveckling av ett modernt totalförsvaret där Försvarmakten har en central roll

När man har sagt det måste man också komma ihåg att förutsättningarna i dag är väldigt olika jämfört med hur det såg ut under det "kalla kriget". Då hade vi en stor Försvarmakt med många människor i krigsorganisationen och resurser på en helt annan nivå. Då kunde vi förlita oss på vår egen kraft. Det gör vi inte i dag. Idag har vi en helt annan beroendesituation. Vi kan ta transporter och sjukvård som tydliga exempel där vi i dag måste säkerställa att vi får det civila samhällets stöd i alla beredskapsskedet. Vi ska vara en aktör i totalförsvaret och vi kan lära mycket av hur det var tidigare men vi måste också förstå att det är en ny situation.

Redaktionen har uppfattat efter det möte som KJV tidigare haft med Försvarsberedningen och de erfarenheter som gjordes efter Försvarmaktsövningen Aurora att det finns behov av att utveckla de samhällsgemen-

Försvarsmakten har behov av att teckna avtal med civila resurser för logistik och underhåll. Foto: Olle Neckman

samma strukturerna. En ökad internationalisering inom både industri och servicenäring har också medfört att många resurser inte längre finns inom landet. Det är faktorer som på ett påtagligt sätt förändrar bilden och förutsättningarna för ökad beredskap inom totalförsvaret.

General Micael Bydén fortsätter - Försvarsmakten har i grund och botten tillsammans med MSB uppgiften från regeringen att ta fram strukturen för ett utvecklat totalförsvaret. Det första underlaget lämnades till regeringen under 2016 och ett andra underlag under sommaren 2017. Det handlade om Försvarsmaktens behov av stöd från de andra bevakningsansvariga myndigheterna i första hand men också stöd i samhället rent generellt. Arbetet fortsätter nu i mötesserier med ingående myndigheter och i parallella arbeten med näringslivet. Rent praktiskt bedrivs arbetet inom Försvarsmaktens totalförvarsavdelning med ingångsvärden och arbetsmetodik som inte varit vanlig tidigare år. Syftet är självklart att bygga en Försvarsmakt som motsvarar de krav som dagens verklighet ställer på vår säkerhet. Enkelt skulle man kunna säga att vi behöver jobba mer med dessa frågor och det finns ingen borte gräns för arbetet och vi vet heller inte hur mycket det kommer att kosta. Övningar inom vårt eget totalförsvaret är lika viktigt som övningar med våra internationella partners. Där var onekligen Aurora en viktig erfarenhet. Aurora var en försvarsmaktsövning med inslag av totalförsvaret. De kommande totalförvarsövningarna, närmast 2020, kommer att bli viktiga milstolpar. Då ska vi

få ihop det på ett helt annat sätt med Länsstyrelser och andra samhällsfunktioner ända ner på kommunnivå.

Säkerställa tillgången på civila resurser

Det samtal redaktionen hade med generalmajor Bengt Andersson efter Aurora, visade att de var svårt att exempelvis hitta civila transportresurser eftersom många företag i dag opererar utanför Sverige. General Micael Bydén säger att det är riktigt och därför är det viktigt att Försvarsmakten säkerställer tillgången på de resurser som finns genom avtal. Då är vi tillbaka i det system som vi en gång hade med krigsplacerade resurser. Det kommer sannolikt att heta något annat men principerna är desamma. Tittar vi på myndigheter kommer det också bli så att man kommer att krigsplacera den del av personalen som uppstår viktiga funktioner i totalförsvaret. Lagstöden finns i ett övergripande perspektiv redan på plats. Nu gäller det att förstå och inse vad vi behöver göra för att finna ett hållbart system för en samlad beredskap. Försvarsmakten tittar även på andra länders lösningar. Just nu studerar vi, som exempel, hur Norge har hanterat avtal med civila resurser under den stora Natoövning som pågår? - och då specifikt kopplat till logistik. Den Norska Försvarsmakten har heller inte egna resurser att klara all logistik utan här handlar det om strategiska avtal med de stora norska företagen men också lokala avtal för att få allt att fungera.

Vi har en betydande Försvarsindustri i Sverige som är en viktig del av totalförsvaret och tidigare hade en

starkare koppling till försvarsberedskapen. De sitter inte stilla och väntar på de beslut som kan komma som resultat av försvarsberedningens betänkande och ett nytt försvarsbeslut utan även här planerar man för en situation där företagen blir en viktig del av vår beredskap. Försvarsmakten arbetar också med att samordna arbetena ute i industrin med det egna arbetet med att utveckla totalförsvaret. Inriktningen på arbetet är tydlig även om det konkreta politiska inriktningsbeslutet för en framtida utveckling kommer att påverkas i ett kommande försvarsbeslut.

Vi fortsätter med det rent militära

Kustjägaren har tidigare haft omfattande referat av Försvarsmaktens perspektivstudie och underliggande studier. Vi har även fått en inblick i arbetet med att ta fram studien. Vi vill givetvis inte bli tolkade som att bara stryka medhårs men arbetet och resultaten visar på en klok Försvarsledning. Det är ett omfattande och tydligt arbete som också innehåller något som vi skulle kunna kalla för retorisk dynamik. Dels finns det i en bilaga redovisat två möjliga underlag för försvarsmaktsstrukturer - en med stort djup och en med litet djup. Själva studien har i sin redovisning gjort valet mellan strukturerna men läser man mellan raderna finns det utrymme i studien för både regering och myndighetschef (ÖB) att göra förändringar. Det kan givetvis tolkas på olika sätt men Kustjägaren gjorde den tolkningen att den explicita redovisningen av två försvarsmaktsstrukturer för att klara operationsmiljön 2035 också är en fingervisning till den politiska nivån att beslut om anskaffning av materiel också ännu tydligare påverkar försvarsmaktsstrukturen och tvärt om.

Överbefälhavaren skriver i sitt förord till studien:

"Jag ser fem prioriteringar för en fortsatt utveckling av det nationella försvaret i kommande försvarsinriktningsperiod:

- Balans mellan tillgängliga förband relativt tillväxt och utveckling över tid.
- Möjlighet för regeringen och mig som myndighetschef att göra prioriteringar och vidta nödvändiga åtgärder för att fortsatt utveckla nuvarande krigsorganisation till rätt kvalitet och volym.
- Utökade militära resurser för ledning, logistik, säkerhetstjänst och underrättelseförmåga inklusive resurser för utvecklad samverkan inom totalförsvaret på regional nivå.
- En utökad militär permanent närvaro i strategiskt viktiga områden.
- Ett stärkande av krigsorganisationens uthållighet och tillförsel av nya förmågor som ökar vår samlade nationella tröskeleffekt."

Verligheten förändras

General Micael Bydén säger att vi märker hur fort verkligheten förändras och även om studien ska ge en långsiktig inriktning av Försvarsmakten förändras säkerhetsläget i omvärlden med oförutsägbarhet, komplexitet och i snabba skeenden. Studien visar hur långt vi kommer med det vi vet i dag men det finns en verklighet som hela tiden ger oss nya ingångsvärden. Det vore förmätet att i dag med tvärsäkerhet säga hur våra förmågor ska se ut 2035 men vi måste givetvis ha en uppfattning om inriktningen och vi måste kunna skapa underlag för politiska beslut. Här har Försvarsmakten en utmaning i att vara tydlig i alla riktningar. Det är en sak att vi skriver en studie för dem som förstår och läser men vi har också ett uppdrag mot politiker och allmänhet. Vi måste kunna informera och beskriva vår uppfattning och vår verklighet för en bred grupp av mottagare. Här kan vi säkert bli bättre. Det märker vi också på mängden av frågor som vi får när vi kommunicerar våra rapporter. Det finns ett stort intresse men det visar också på behoven av tydlig och omfattande information.

När Kustjägaren träffade viceamiral Jonas Haggren (se Kustjägaren nr 101) framgick det tydligt att det finns en stor samstämmighet inom Försvarsmakten kring perspektivstudien. Många gånger är det svårt att undvika att den nuvarande eller "fortida" strukturen blir ett hinder i allt för stora förändringar.

General Micael Bydén säger att vi verkligen har försökt att inte lägga band på oss i det här arbetet och jag kan ärligt säga att när vi började med arbetet så kunde storheten blir så att säga förskräckande. Det kanske inte är så konstigt efter att vi under nära 30 års tid levit med neddragningar där vi konstant blivit mindre. Nu har vi en situation där förväntningarna har blivit högre och vi ska växa. När man nu tittar på vad vi ska behöva göra för att möta den omvärld som vi bedömer kommer med bland annat ett Ryssland som rustar och med teknikutveckling som rusar fram så får man ta ett nytt andetag för att förstå volymerna. Sätter vi det i perspektiv av den försvarsmakt som perspektivstudien beskriver för 2035 så är det i volym att jämföra med den vi hade 2000. Förmågor och utseende 2035 är självklart något helt annat men vi får inte förvånas av volymen. Det är vår bedömning som expertmyndighet! Det är en beskrivning av den verklighet och de behov vi ser för Försvarsmaktsstrukturen 2035. Den strukturen omfattar en organisation med ingående förmågor och som tar hänsyn till den teknikutveckling som vi bedömer kommer att ske. Sedan tillkommer en annan politisk verklighet i form av politiska beslut och samhällsekonomi. Vi har som expertmyndighet tagit fram något som efter vår förmåga visar på de verkliga behoven.

■ Tillsammans löser vi uppgiften. Foto: Dag Enander/Försvarsmakten.

Tillsammans

Grunden för vårt intresse kring denna rubrik är överbefälhavarens syn på Försvarsmaktens uppdrag, den nya visionen och vägen dit. Under Chefen Amf1 Personalgenomgång var temat hämtat ur det som kallas FM2025. De grundläggande frågeställningarna är tydliga:

- Hur säkerställer vi bemanning, utrustning och samövning av våra krigsförband?
- Hur ska vi utveckla en ansvarskultur som präglas av målstyrning och uppdragstaktik?
- Hur ska vi göra för att utgå från att varje anställd och frivillig är grunden i vår totala förmåga?
- Hur ska vi bygga effektiva samarbeten internt och externt?
- Hur ska vi öka medborgarnas kunskap om vår verksamhet, våra förmågor och uppgifter?

Överbefälhavaren har sammanfattat resan mot visionen med fyra värdeord: **Tröskeleffekt, Tillgänglighet, Tillsammans, Trovärdighet**. Starkast lyser **”Tillsammans”** Det är bara tillsammans som vi kan utveckla vår Försvarsmakt mot trovärdighet och tillgänglighet för att skapa tröskeleffekt. Kustjägaren kan konstatera att visionens innehåll och styrka verkligen har nått ner till den enskilde soldaten. Vi möts av ett amfibieregemente som trots stora utmaningar och ett slitsamt arbete visar en mycket positiv attityd med en stark tro på förbandets framtid. Vi ser ett kustjägarbatal som alltid löser sina uppgifter och utgör en mycket bra bas för utbildning av nya kustjägare och framtida officerare. Vi ser att visionen och ansvarskulturen är levande i förbandens krassa verklighet.

General Micael Bydén bekräftar också att det finns mycket han känner sig tillfreds med. Det är viktigt att vi kan erkänna för oss själva att vi inte kan göra allting. Begreppet **”tillsammans”** är allt från internt i Försvarsmakten till relationen med andra myndigheter. Vi kan inte tro att Försvarsmakten kan lösa allt utan vi är beroende av att arbeta tillsammans med andra. Det är också kopplat till vårt behov av att samarbeta tillsammans

med andra länder. Vi vet att vi kommer att behöva hjälp om ofreden knackar på vår dörr. Insikten att vi måste jobba tillsammans med andra skapar förutsättningar för att lösa vårt uppdrag.

Det andra som general Micael Bydén gläder sig över är inställningen i organisationen. När han var ute i sitt förra jobb för inte så många år sedan handlade det mycket om problematiserande kring brister och behov. Den inställningen är mer eller mindre borta. I dag möts man snarare av attityden att vi gör det vi kan med det vi har! Vi förstår också att vi måste förflytta vår organisation till 2025 och att det kräver resurser och förändring men vi har i dag en organisation som både har förtroende för sin egen förmåga och ett ökat förtroende hos allmänheten. Det handlar också om ett annat sätt att jobba med decentralisering, målstyrning och uppdragstaktik vilket kräver chefer som tar ansvar och kan fördela ansvar. Det handlar om utvecklat ledarskap och om jämställdhet – områden där Försvarsmakten utvecklas och blir allt bättre.

Självklart är det en sak att formulera en vision och en inriktning men de ska också genomföras. Det är oneligen en utmanande situation. Vi har inte alla resurser vilket kan vara en grund för missnöje. Det saknas materiel och utrustning men det går att göra det man kan med det man har utan att därför skönmåla eller blunda för utmaningarna. Just vetskapen om att allt inte är perfekt och förmågan att förhålla sig till den verklighet som råder kan bidra till att stärka arbetet under motot **”tillsammans”**. Det handlar faktiskt mycket om att kommunicera den situation som råder utan att fastna i den problematisering som förekom under en period i hela Försvarsmakten. Nu gäller det att orka hålla i denna process. För överbefälhavaren är det både en förtroendefråga och en trovärdighetsfråga att vi verkligen får andra förutsättningar. När man nu ställer högra krav på oss och när omvärlden ser ut som den gör och det finns en samsyn politiskt om att tillföra resurser till säkerhet och försvar, måste det också komma till en tidpunkt då

det bevisas. Skulle de politiska besluten bli andra går luften ganska raskt ur den positiva process vi ser inom Försvarsmakten. Det känner alla till och vi ska inte in-teckna den negativa situationen utan vi arbetar med vetskapen om att det kommer tillskott för förändring och ökad säkerhet. Vi vet inte om det kommer i dag eller i morgon men för oss i Försvarsmakten handlar det om att bygga trovärdighet både när det gäller vår militära förmåga och vår förmåga till utveckling och anpassning och det gör vi bäst genom att göra ett riktigt bra jobb med de resurser vi har.

Vi har ett annorlunda politiskt läge

Regeringen ska presentera en övergångsbudget i dagarna vars innehåll vi inte känner till. Hur agerar Försvarsmakten om budgeten inte ger något tillskott till Försvaret?

General Micael Bydén menar att den planering som nu ligger tar hänsyn till en budget utan egentliga tillskott. I det underlag som lämnats in för 2019 har överbefälhavaren dock tydligt talat om att det kommer att få tydliga konsekvenser. Vi har lagt den planen med de 47 miljarder som vi i grunden fick förra året. Utan tillskott kan vi inte hålla den övningsnivå som vi behöver för att klara det grundläggande målet mot 2020. Det kommer också påverka vår förmåga med transportflyg och helikoptrar. Vi kommer att göra allt vi kan och vi kommer att vara rädda om ekonomin i år så att vi kan behålla grunden i våra förmågor men det kommer inte att räcka. Grundplanen ligger med en budget utan tillskott men det är trots allt så att nuvarande regering och opposition har uttryckt att det ska ges större anslag till försvaret. Det finns alltså förväntningar på tillskott. Tillskottet skulle kunna komma den 15 november i budgetförslaget vilket är mindre troligt. Det skulle kunna komma i ett riksdagsbeslut före årsskiftet och det skulle kunna komma i en ändringsbudget under våren men ju senare det kommer desto mindre är våra möjligheter att upparbeta och implementera tillskottet.

Försvarsberedningens betänkande i maj 2019

General Micael Bydén menar att innehållet i beredningens betänkande i maj 2019 är mycket viktigt eftersom det också är en indikation på de kommande politiska besluten. Det betyder för Försvarsmakten att vi kan börja skönja i vilken riktning vi ska gå. Skulle det innebära att riktningen går mot innehållet i perspektivstudien - då vet vi vad storheterna innebär. Innebär betänkandet ett annat innehåll då har vi ett nytt läge som måste beredas och analyseras. Det betyder att försvarsberedningens betänkande också är en indikator på hur vi inom Försvarsmakten ska förbereda och inrikta oss mot en ny försvarsmaktsstruktur. Det betyder i praktiken att

Thörnells lampa återbördad

Kommendörkapten och Kustjägaren Per Bring överlämnade förutvarande ÖB Olof Thörnells lampa till ÖB, general Micael Bydén.

Olof Thörnell var Sveriges förste överbefälhavare och var det under krigsåren 1939 - 1944.

– Lampan räddades tidigare från att slängas och hamnade 2007 hos mig. Jag tyckte att den borde återbördas till nuvarande ÖB så att den får tillfälle att åter lysa i sin rätta miljö, säger Per Bring. Bildkälla: Mårten Granberg.

vi har tiden för den politiska processen att förbereda och anpassa oss till ett kommande beslut.

Det som överbefälhavaren närmast ser fram emot är dels regeringens budget och eventuella tillkommande beslut till budgeten. Det är viktigt för att kunna behålla flytet i organisationen. Därefter försvarsberedningens betänkande som ger en inriktning på längre sikt.

Epilog

Det är ju inte helt okänt att generalen började sin militära bana inom kustartilleriet. Värnplik 1982 med inryckning till befälsskolan på KA4 i Göteborg. Därefter blev det båtutbildning på KA1 under ledning TR Nilsson och dåvarande löjtnanten och för oss äldre flaggfuriren/fanjunkaren Lars Wiklund. Generalen Micael Bydén berättade att där fick man lära sig att respektera löjtnanten både vad gäller kunskaper och "befälsföring". Redaktionen fick i uppdrag att framföra en hälsning till Lars Wiklund. Det har vederbörligen effektuerats.

Vi tackar överbefälhavaren för ett öppenlyst och trevligt samtal. Det finns anledning att återkomma under hösten 2019 när försvarsberedningens betänkande har sjunkit in i Försvarsmaktens utvecklingsprocesser.

Olle Neckman
Jägarkapten
Mårten Granberg
Chefredaktör